

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ «СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІЯ»

Павлюк С.І., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасні дослідження питання регулювання розвитком сільських територій у першу чергу потребують уточнення його понятійного апарату, який має багато конструктивних особливостей, в залежності від контексту його використання, зокрема «територія», «регіон», «розвиток», «державне регулювання».

Як зазначає В.В. Юрчишин, останніми роками в аграрних напрямках економічної науки склалося кілька визначень категорій, етимологічні витоки яких стосуються села: сільський сектор, сільські території, сільський розвиток, розвиток села та ін. [4]. У світовій науці та практиці вони вже мають певну історію та широке наукове і прикладне застосування, але в нашій країні лише тільки започатковуються.

У сучасному трактуванні, як вважає І.В. Прокопа, термін «село» – сільська місцевість, як певна територія з розташованими на ній сільськими населеними пунктами й населенням. Крім того, автор звертає увагу на часте змішування понять «сільське господарство» (яке є означенням однієї з галузей економіки) та «село» у практиці державного регулювання та підміну першого поняття другим [2, С. 48].

Термін «сільська територія» в залежності від контексту його використання, має безліч особливостей, тому розглянемо окремо поняття «територія» та «сільська територія».

У економічному словнику під територією розуміють: частину земної кулі, що належить певній державі або входить до складу якої-небудь частини світу та частина якої-небудь країни (область, район); земельний простір, зайнятий населеним пунктом; простір, на якому поширені певні явища.

У проекті Закону України «Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості» під поняттям «сільська територія»

розуміється – територія, на якій частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 15-50 відсотків. Сільська територія поділяється на: чітко виражену сільську місцевість – частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 50 відсотків; сільську місцевість – частка сільського населення складає 15-50 відсотків чисельності усіх жителів [1].

Одне із визначень «сільської території» сформоване в 90-х рр. ХХ ст. під впливом досліджень питання комплексного розвитку регіонів України. Так, С.І. Мельник, застосовуючи територіально-функціональний підхід, вважає, що сільська територія – це історично сформований елемент поселенської мережі, яка поєднує організаційну і функціональність сукупність селищ, сіл, хуторів, односімейних та інших жилих утворень, що знаходяться під юрисдикцією сільських (селищних) рад [7].

В.В. Юршичин, розглядаючи сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки, з позицій системно-галузевого підходу зазначає, що сільська територія у сучасному розумінні являє собою складну і багатофункціональну природну, соціально-економічну і виробничо-господарську структуру та характеризується сукупністю властивих кожній з них особливостей: площею земельних угідь, на яких вона розміщена; чисельністю тих, хто проживає і зайнятий у виробництві чи обслуговуванні людей; обсягами і структурою виробництва; розвитком соціальної й виробничої інфраструктури; формою зайнятості тих, хто проживає на ній, та іншими рисами [4].

На думку П.Т. Саблука, «сільську територію» необхідно розглядати як складну багатофункціональну природну, соціально-економічну і виробничо-господарську систему з властивими їй кількісними, структурними, природними та іншими характеристиками [7].

М.Й. Малік та В.А. Пулім в дослідженні концептуальних засад розвитку сільських територій зазначають, що сільська територія – це складна багатофункціональна соціально-економічна та виробничо-господарська система з властивими їй кількісним, структурними, природними характеристиками та

відповідним цьому її сутнісним наповненням [3]. Крім того, М.Й. Малік розглядає сільську територію як історично сформовану і історично визначених межах системну сукупність, що поєднує в собі організаційно-територіальну (село, район) і територіально-функціональну приналежність (виробництво, переробка, реалізація) сільськогосподарської продукції [3].

На думку І.В. Гончаренко, сільська територія – це цілісна система зі своїми структурою, функціями, зв'язками із зовнішнім середовищем, історією, культурою, умовами життя населення. Ця система характеризується великою кількістю взаємопов'язаних підсистем різних типів з локальними цілями; багатоконкурентністю управління [5, с.12].

А.В. Ключник наголошує, що сільські території, по-перше, – це населені пункти, які не відповідають установленим критеріям у певній області для міських жителів, а також території окремих міст, які за напрямом господарювання переважно займаються аграрною діяльністю, тобто вирізняються наявним економічним потенціалом, а саме: природним, екологічним, виробничого-господарським, ресурсним, інфраструктурним, рекреаційно-туристичним, управлінським, етнографічним тощо; по-друге – це система, складові якої виражаються через елементи економічного потенціалу, що у своєму тісному взаємозв'язку забезпечують їх ефективне функціонування [6, с.25].

На основі проведеного дослідження ми прийшли до думки, що для визначення сутності поняття «сільські території» необхідно використати цілий ряд критеріїв: наявність території; природне середовище; густота розселення; наявність місць, в яких переважає зайнятість населення в сільському господарстві. На наш погляд, сільські території – це територіально-просторові системи, які виникли у процесі суспільного поділу праці, поєднані характерними особливостями сільського способу життя, економічні відносини в яких організовані на основі сільськогосподарського виробництва та самоуправління, відтворення структури доходів та інституційного середовища аграрного суспільства.

Список використаних джерел

1. Онищенко О. Сільський розвиток: основи методології та організації / О.Онищенко, В. Юрчишин // Економіка України. – 2006. – №10. – С. 4-13.
2. Прокопа І. В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій / І. В. Прокопа // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 48-51.
3. Майлік М. Й. Концептуальні засади розвитку сільських територій / М. Й. Малік, В. А. Пулім // Роль соціального капіталу та локальних ініціатив у забезпеченні сільського розвитку: доповіді Міжнародного симпозіуму (16-18 травня 2007 р., м. Житомир). – Житомир: Вид-во «ДВНЗ «Державний агроєкологічний університет», 2007. – С. 156-170.
4. Юрчишин В. В. Сільські території як системо утворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки / В. В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2005. – №3. – С.3-10.
5. Гончаренко І. В. Соціально-економічний розвиток сільських територій регіону: проблеми території та практики: [монографія] / І.В. Гончаренко; НАН України, І-т регіон. дослід. – Львів, 2009. – 370 с.
6. Ключник А. В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: Монографія – Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2011. – 468 с.
7. Саблук П. Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П. Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – №5. – С.21-23.
8. Мельник С. І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села / С. І. Мельник. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 482 с.